

nand Scherzer ve Louis Leger'le birlikte, Paris 1878). 6. *Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople (1672-1673)*. Galland'ın Türkler hakkındaki eserlerinin en meşhuru olup ilmî açıklamalarla birlikte yayımlanmıştır (I-II, Paris 1881; tıpkıbasımı, F. Sezgin, Frankfurt 1994; T trc. Nahid Sırrı Örik, *İstanbul'a Ait Günlük Anılar*, I-II, Ankara 1949-1973, 1987). 7. *Sefer Nameh relation du voyage de Nassiri Khosrau* (Paris 1881; Amsterdam 1970). Nâsır-ı Hüsrev'in *Sefernâme*'sinin tercümesiyle birlikte neşridir. 8. *Le voyage de la Sainte cité de Hierusalem* (Paris 1882; Amsterdam 1970). 9. *Relation de la cour de France en 1690* (Paris 1882). Ezéchiél Spanheim'in seyahatnâmesinin tercümesidir. 10. *Le discours de la navigation de Jean et Raoul Parmentier de Dieppe. Voyage à Sumatra en 1526* (Paris 1883; Weldon 1971). 11. *Chrestomathie persane* (Paris 1883, 1885). *Merzübannâme*'nin bazı bölümlerinin Fransızca'ya çevirisidir. 12. "Trois chapitres du Khitay Namêh: texte persane et traduction française" (*Mélanges orientaux*, Paris 1883, s. 31-84). 13. *Le voyage d'outremer (Egypte, Mont Sinay, Palestine) de Jean Thenaud* (Paris 1884; tıpkıbasımı: F. Sezgin, Frankfurt 1995). 14. *Le voyage de monsieur d'Aramon, ambassadeur pour le Roy en levent 1547-1549* (Paris 1887). Daha önce eksik metin ve hatalı notlarla birkaç defa yayımlanan Gabriel d'Aramon'a ait seyahatnâmenin geniş bir önsöz ve çok zengin açıklamalarla birlikte yapılmış neşridir. 15. *Les voyages de Ludovico di Warthema, ou le viateur en la plus grande partie d'orient* (Paris 1888). Jean Balarin de Raconis tarafından Fransızca'ya çevrilen seyahatnâmenin açıklamalı neşridir. 16. *Quelques chapitres de l'abrégé de Seldjouk namêh* (Paris 1889). İbn Bîbî'nin *el-Evâmîrü'l-'Alâ'iyye*'sinin muhtasarı olan *Muhtaşar Selçuknâme*'nin I. Gıyâseddin Keyhusrev ve II. Süleyman Şah dönemlerine ait kısımlarının Fransızca tercümesiyle birlikte neşridir. 17. *Etat de la Perse en 1660* (I-II, Paris 1890; tıpkıbasımı, F. Sezgin, Frankfurt 1995). Raphael du Mans'ın eserinin neşridir. 18. *Le voyage de la terre sainte* (Paris 1890; Weldon 1971). 19. *Siasset Namêh* (Paris 1891). Nizâmülmülk'ün *Siyâsetnâme*'sinin ilk neşri olup Schefer daha sonra eseri Fransızca'ya çevirmiş ve zeylinde Hamdullah el-Müstevfî'nin *Nüzhetü'l-kulûb*'unun Irâk-ı Arab, Irâk-ı Acem, Azerbaycan, Mugan, Ar-rân, Şirvan ve Gürcistan'la ilgili bölümlerini de yayımlamıştır (Paris 1893, 1897). 20.

Le voyage d'outremer de Bertrandon de la Broquieré (Paris 1892; tıpkıbasımı, F. Sezgin, Frankfurt 1994; trc. İlhan Arda, *Bertrandon de la Broquieré'in Denizası Seyahati*, İstanbul 2000). 21. *Description topographique et historique de Boukhara par Mohammed Nerchakhy suivie de textes relatif à la Transoxiane* (Paris 1892; tıpkıbasımı, F. Sezgin, Frankfurt 1993). Nersâhî'ye ait *Târîhu Buḥârâ*'nın tam metninin ilk neşri olup esere Sâmanîler'le ilgili bazı Farsça metinler de eklenmiştir. 22. *Mémoire historique sur l'ambassade de France à Constantinople par le Marquis de Bonnac* (Paris 1894). 23. *Relation des voyages à la côté occidentale d'Afrique d'Alvise de Ca'da Mosto 1455-1457* (Paris 1895). 24. "Notice sur les relations des peuples musulmans avec les chinois, depuis l'extension de l'islamisme jusqu'à la fin du XVe siècle" (*Centenaire de l'école des langues orientales vivantes*, Paris 1895). *Mesâlikü'l-'ebşâr*'ın Çin'le ilgili bölümlerinin tercüme ve neşridir. 25. *Petit traite de l'origine des turcs* (Paris 1896; Ankara 1971). Théodore Spandouyn Cantacasin'in İtalyanca eserinin tercümesidir. 26. *Le livre de l'impôt foncier de Yahyâ İbn Âdam* (Theodorus W. Juynboll ile birlikte, Leiden 1896). 27. *Description de l'Afrique* (I-III, Paris 1896-1898; tıpkıbasımı, F. Sezgin, Frankfurt 1993). Hasan el-Vezzân'ın seyahatnâmesinin ilk ilmî neşridir. 28. *Navigacion de Vasque de Gamme chef de l'armée du roi de Portugal en l'an 1497* (Paris 1898). 29. *Catalogue de la collection de manuscrits orientaux; arabes, persans et turcs* (Paris 1899; eserlerinin tam listesi için bk. Hasan el-Vezzân, neşreden eserleriyle ilgili yazı, III, s. V-XIV).

BİBLİYOGRAFYA :

Hasan el-Vezzân [J. L. African], *Description de l'Afrique* (nşr. Ch. Schefer), Paris 1898, bk. neşreden eserleriyle ilgili yazı, III, s. V-XIV; Ebû'l-Kâsım-ı Sehâb, *Ferheng-i Hâverşinâsân*, Tahran 1352 hş., s. 312; Necib el-Akikî, *el-Müsteşrikün*, Kahire 1980, I, 207-208; Mahmûd el-Mikdâd, *Târîhu'd-dirâsâti'l-'Arabiyye fi Fransa*, Küveyt 1992, s. 68, 125.

İSMAİL YİĞİT

SCHIAPARELLI, Celestino (1841-1919)

İtalyan şarkiyatçısı.

Kuzey İtalya'nın Saviglionio adlı küçük bir kasabasında ilim adamı yetiştirmiş kültürlü bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Öğrenciliği sırasında posta idaresinde işe

girdi. Yirmi üç yaşında iken çalıştığı Torino'da üniversitenin Arapça derslerine devam etti ve bu dili öğrendi. 1865'te tayin edildiği Floransa'da Michele Amari'nin derslerine girmeye başladı ve kısa zamanda onun en yakın öğrencisi, 1870'te de asistanı oldu. Şehrin kütüphane ve arşivlerindeki Doğu âlemini yakından ilgilendiren kitap ve belgeler üzerinde çalışan Amari'nin teşvikiyle o da aynı yolu izledi ve ilk olarak hocasının bulduğu bir sözlüğü *Vocabulista in Arabico* adıyla neşretti. 1874'ün sonlarında Arap dili ve edebiyatı profesörlüğüne getirildi. 1875 yazında Paris ve Londra kütüphanelerinde araştırma yapmaya gönderildi. Aynı yıl dönüşünden kısa bir süre sonra Roma Üniversitesi'ne (günümüzdeki adı La Sapienza) geçti ve emekliye ayrıldığı 1916 yılına kadar burada kaldı. Roma'da görev yaptığı kırk yılı aşkın süre içerisinde birçok şarkiyatçı yetiştirdi; *Rivista degli Studi Orientali*'nin kuruluşunda etkili rol oynadı ve Accademia Nazionale dei Lincei'nin kütüphanesini düzene koydu. 26 Ekim 1919'da Roma'da öldü. Şarkiyatçılığının yanında meskûkât ilmi üzerine çalışan Schiaparelli Grek, Roma ve Arsakî, Sâsânî ağırlıklı Doğu sikkerlerinden oluşan önemli bir koleksiyonun sahibiydi.

Eserleri. 1. *Vocabulista in Arabico pubblicato per la prima volta sopra un codice della Biblioteca Riccardiana di Firenze, da C. Schiaparelli* (Firenze 1871). Kendi eseri olmamakla birlikte literatüre onun adıyla girmiş, aslı XIII. yüzyıla ait Arapça bir sözlüktür. 1859'da Amari tarafından Floransa'daki Riccardiana Kütüphanesi'nde bulunan kitabı İspanya'da Raimondo Martin (Raymundus Martini) adlı bir rahibin yazdığı sanılmaktadır. Müellifin titiz bir çalışmayla düzene koyup neşrettiği eser ilim âleminde büyük ilgiyle karşılanmış ve sözlük çalışmalarının en mükemmel ilk örneği kabul edilmiştir. Schiaparelli ona ayrıca bir zeyil hazırlamışsa da bastıramamıştır. 2. *L'Italia descritta nel "Libro del Re Ruggero" compilato da Edrisi. Testo arabo pubblicato con versione e note* (Roma 1883). Michele Amari ile beraber yaptıkları İdrîsî'nin *Nüzhetü'l-müştâk* adlı eserinin neşri olup ilk sekiz sayfası Amari'nin, geriye kalan toplam 315 sayfası Schiaparelli'nin kaleminden çıkmadığıdır. 3. *Canzoniere*. Ebû'l-Hasan Ali b. Abdurrahman es-Sikillî el-Billanûbî'ye ait bazı kısa şiirlerin Arapça asıllarıyla birlikte İtalyanca tercümeleridir. Müellifin sağ-

ğında basılmamış olan eser, Umberto Riz-
zitano tarafından Kahire Üniversitesi'nin
yılığının V. cildinde (1959), şiirlerinin aslı
ise 1976 yılında Hilâl Nâcî tarafından Bağ-
dat'ta yayımlanmıştır (Borruso, *Saggi di
cultura*, s. 97-98). 4. *Il Canzoniere di Ibn
Hamdis* (Roma 1897). İbn Hamdis'in diva-
nının neşridir. 5. *Viaggio in Ispagna, Si-
cilia, Siria e Palestina, Mesopotamia,
Arabia, Egitto, compiuto nel secolo XII*
(Roma 1906). İbn Cübeyr'in *Rihletü'l-Ki-
nânî*'sinin İtalyanca tercümesi olup Bruno
Caruso tarafından resimli olarak yeniden
yayımlanmıştır (Palermo 1979). Schiapa-
relli'nin bunlardan başka ailesi tarafından
Roma Üniversitesi'ndeki şarkiyat merke-
zine devredilen birçok çalışması daha bu-
lunmaktadır (geniş bilgi için bk. Carne-
molla, s. 53-55). Ayrıca döneminin ünlü
bilim adamlarıyla devamlı surette mek-
tuplaştığı bilinmekteyse de onun kendisi-
ne gelen mektupları düzenli biçimde sak-
laması sayesinde ölümünden sonra bazı-
larının yayımlanmasına karşılık gönderdik-
lerinin hiçbirini ortaya çıkarılıp yayımlanama-
mıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ibn Hamdis, *La polvere del diamante* (nşr. A.
Borruso), Roma 1994, s. 28-36, 136-139; a.mlf.,
*Il Canzoniere nella traduzione di Celestino Schi-
aparelli*, Palermo 1998, bk. S. E. Carnemolla,
"Introduzione", s. 21-73; M. Cassarino, "Lettere
di orientalisti europei a un allievo di Michele
Amari", *Michele Amari. Storico e politico. Atti
del seminario di studi*. Palermo 27-30 novem-
bre 1989, Palermo 1990, s. 119-159; A. Borruso,
"Lettere di Michele Amari a Celestino Schiapa-
relli", *Studi Amariani*, Palermo 1991, s. 157-
218; a.mlf., *Saggi di cultura e letteratura ara-
ba*, Mazara del Vallo 1995, s. 95-114, 115-125,
127-136; *La presenza arabo-islamica nell'edi-
toria italiana (Libri e Riviste d'Italia, sy. 44'ün
eki)*, Roma 2000, s. 293; C. A. Nallino, "Celestino
Schiaparelli", *RSO*, VIII (1919), s. 451-464; F.
Gabrieli, "Gli studi arabo-islamici nell'Università
di Roma", *OM*, LV/1-2 (1975), s. 1-7; G. Levi Del-
la Vida, "Celestino Schiaparelli", *Enciclopedia
Italiana*, Roma 1949, XXXI, 77.

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU

SCHILTBERGER, Hans Johannes

(ö. 1440)

Türkler hakkında yazdığı
hâtıratıyla tanınan
Bavyeralı esir.

Münih yakınlarında bir köyde (Hollers)
muhtemelen 1380'de doğdu. Soylu bir aile-
ye mensup olduğu bilinmekle birlikte ha-
yatının ilk yılları hakkında bilgi yoktur. Ken-
di beyanına göre Macar Kralı Sigismund

idaresinde Türkler'e karşı hazırlanan Haç-
lı ordusuna, tâbi olduğu feodal efendisi
Leinhardt (Leonhard) R(e)ichartinger'in
hizmetinde katıldı ve Niğbolu Savaşı'nda
(25 Eylül 1396) Türkler'e esir düştü. Haçlı
ordusunun yoğun katliamlarına tepki ola-
rak idam edilecek savaş esirleri arasında
yer aldı. Ancak cellâdın önüne geldiği sı-
rada başışlandı. Yine kendi ifadesine gö-
re Yıldırım Bayezid'in, adını vermediği oğ-
lu merhamet göstererek yirmi yaşından
küçük olanların idamını önlemiş, o da on
altı yaşında olduğu için öldürülmeden kur-
tulmuştur. Daha sonra Mısır'a Memlük
Sultanı Berkuk'a gönderilecek esirlere da-
hil edildi. Ancak ayağındaki yaralardan ötü-
rü diğer esirlerle birlikte Gelibolu üzerin-
den Bursa'ya getirildi. Böylece Yıldırım Ba-
yezid'in yanında altı yıl kaldı. Kendi belirt-
memiş olmakla beraber zâhiren de olsa
Müslümanlığa geçtiği ve bir müslüman is-
mi aldığı, padişahın yakın askerleri içinde
bulunduğu tahmin edilmektedir.

Schiltberger, Mısır Sultanı Berkuk'un ölü-
müyle yerine geçen el-Melikü'n-Nâsir Fe-
rec'e (metinde yanlışlıkla Yûsuf) yardım
için gönderilen askerler arasında yer aldı.
Ardından Ankara Savaşı'na katıldı ve Yıl-
dırım Bayezid ile birlikte Timur'a esir düş-
tü. Üç yıl sonra Timur ölünce (17 Şubat
1405) efendi değiştirdi. Timur'un halefle-
ri ve Kırım hanının elinde kalarak burada
yirmi altı yıl daha geçirdi. Önce Timur'un
oğlu Şâhruh'un payına düştü. Timur'un kü-
çük oğlu olup Tebriz'i elinde tutan Mirân
Şah, Karakoyunlu Hükümdarı Kara Yû-
suf'un saldırısına uğrayınca kardeşi Şâh-
ruh'tan yardım istemişti. Schiltberger gön-
derilen kuvvetler arasında yer almış ve da-
ha sonra Mirân Şah'ın yanında bırakılan
birliklere dahil olarak Tebriz'de kalmıştı.
Schiltberger, Mirân Şah'ın Yûsuf'un ikinci
saldırısında esir düşmesi ve idamı üzerine
(1408) oğlu Ebûbekir'in payına düştü ve
bunun yanında dört yıl kaldı. Ebûbekir'in
sarayında Çekre adında ülkesinin tahtı üze-
rinde hak iddia eden Altın Orda prensle-
rinden biri bulunmaktaydı. Schiltberger,
Cengiz soyundan olmadığı için bizzat ken-
di tahta çıkamayan, ancak istediğini hü-
kümdar yapabilecek güçte olan Edigü'nün
daveti üzerine ülkesine dönmeye karar ve-
ren Çekre'nin maiyetine verilen askerlere
katıldı. Çekre ile birlikte Sibiry'a'da sürdü-
rülen bir sefere iştirak etti. Esaret altın-
da dolaştığı son ülke olan Kırım'dan yıllar
sonra bir yolunu bularak kaçmayı başardı
ve otuz iki yıl süren bir esaretin ardın-

dan Kafkasya, Batum, İstanbul yoluyla Tu-
na üzerinden ülkesine döndü (1424); bura-
da hâtıratlarını kaleme aldı. Bundan son-
raki hayatı ve ailesi hakkında bilgi verme-
yen Schiltberger 1440'ta öldü.

Onun dört yazma nüshası bulunan hâ-
tırâtı yaygın bir ilgi görmüş, matbaanın
icadının ilk devresine isabet eden erken
tarihlerde pek çok defa basılmıştır. İlk bas-
kısının 1460'ta Augsburg'da veya 1473'-
te Ulm'da olduğuna dair iki görüş mevcuttur.
Eser 1476, 1477, 1478, 1549 (iki bas-
kısı), 1553, 1554, 1560 ve 1565'te olmak
üzere birçok defa daha basılmıştır. Bun-
da o sıralarda özellikle Almanya'da hüküm
sürmekte olan Türk tehdidi ve korkusu-
nun, Türk dünyasına duyulan merakın
önemli bir etken olduğu açıktır. Eser 1859'-
da ve 1885'te tekrar yayımlanmıştır. Büt-
tün bu basımlar yazarın özgün eski Al-
manca diliyle yapılmıştır. Günümüz Alman-
ca'sına aktararak yapılan modern yayımı
Ulrich Schlemmer tarafından gerçekleştiril-
miştir (*Als Sklave im Osmanischen Reich
und bei den Tataren 1394-1427*, Stuttgart
1983).

Hakkı Muhlis tarafından eserin dörtte
biri Türkçe'ye çevrilmişse de yayımlanma-
mıştır (Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, Tarih,
nr. 2802/281). Tam Türkçe tercümesini Tur-
gut Akpınar yapmış (bk. bibl.), ancak il-
mî bir edisyon meydana getirilememiş-
tir. Schiltberger'in yer ve şahıs isimlerinin
yazılışıyla ilgili problemleri yapılan neşir-
lerde büyük ölçüde halledilmiştir. Özellikle
eserin 1879'da gerçekleştirilen İngilizce
edisiyonu bu anlamda çok faydalıdır. Türk-
çe çeviride de bazı aksaklıklar ve tercüme
zafiyetleri görülmektedir. Almanya'da ge-
nelde Marco Polo ile eş değerde tutulmak
ve Avrupa'ya Sibiry'a ismini getiren ilk ki-
şi olarak takdim edilmek istenmesi abar-
tıdır. Aynı şekilde "büyük bir Türkolog"
veya "Türkoloji'nin temellerini atan kişi"
diye nitelenmesinin bir dayanağı yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Schiltberger, *The Bondage and Travels* (trc.
J. B. Telfer), London 1879; a.mlf., *Reisen des Jo-
hannes Schiltberger aus München in Europa,
Asia und Afrika von 1394-1427* (haz. Karl Fri-
edrich Neumann), München 1859 → Amsterdam
1976; a.mlf., *Als Sklave im Osmanischen Reich
und bei den Tataren: 1394-1427* (haz. U. Schlem-
mer), Stuttgart 1983; a.e.: *Türkler ve Tatarlar
Arasında: 1394-1427* (trc. Turgut Akpınar), İstan-
bul 1995; R. Peters, *Von der alten und neuen
Türkei*, Ankara 1944; Turgut Akpınar, "Alman-
ların Marco Polo'su Schiltberger (1380-1440) ve
Eseri", *TT*, III/17 (1985), s. 353-355.

KEMAL BEYDİLLİ